

Egy nagy sikerű gólyabál utóélete ⁽¹⁾

„Teremté pedig az Úr nagyszámban érettségizetteket, és nevezé őket egyetemistáknak. És megáldván azokat, szóló: Szaporodjatok és sokasodjatok és egyzako-sodjatok, mint a tengerpart fővénye, és töltsetek be a kereteket. És látá az Úr, ez jó. És szemlélé az Úr az ő sokasodó népét és látá, hogy minden kereteken túlsokasodnak. És szívében önkritika gerjede és mondá: »Bánom, hogy teremtettelek titeket.«”

Bevezetés

1954. október 9-én az *Eötvös Loránd Tudományegyetem* a bölcsészkar kettéosztásával létrejött *Nyelvtudományi és a Történettudományi Kara* közös gólyabál rendezett, melynek „felvezetője” egy kulturális program volt. E műsor egyik számaként hangzott el egy pamflet, amely a Biblia Ószövetségének archaikus nyelvvezetést felhasználva figurázta ki a hallgatókat zavaró jelenségeket. A műsor nagy sikert aratott, de a történész kar dékánhelyettese értesítve az Oktatásügyi Minisztériumot, fegyelmi eljárást kezdeményezett a szervezők és a pamflet szerzői ellen. Bár a Minisztérium illetékesei támogatták a súlyos büntetést, az érintettek formális szóbeli megjegyzésen kívül mást nem kaptak.

Mivel magyarázható, hogy senkit nem távolítottak az egyetemről, és más írásos fegyelmit sem osztottak ki a gólyabál szervezői között? 1953 tavaszán, de akár 1955 őszén is egy ilyen elintézési mód vagy az ilyen - akár humoros - bírálat elképzelhetetlen volt. Erre nyilvánvalóan csak az 1953 ősztől megváltozott politikai közhangulat lehet a magyarázat.

* * *

Az 1953. júliusában megalakult *Nagy Imre* kormány működése nem csupán a gazdasági életben hozott változásokat, hanem a politikában is a korábbiaknál szabadabb légkört eredményezett, bár a retorikában mindez kevésbé látszott. A *Hazafias Népfront* 1954. őszi újjáalakulására, kongresszusára készülve mind többen fogalmazták meg elképzeléseiket, amelyek többségükben a Népfront és a *Magyar Dolgozók Pártjának* viszonyát érintették. Ez a főként az értelmiséget érintő mozgolódás, szellemi erjedés az egyetemeken is hatott, ami a párt ifjúsági szervezetét, a *Dolgozó Ifjúság Szövetsége* (DISZ) apparátusát differenciáltabb rétegpolitika kialakítására készítette. Az 1954-1955-ös tanév elején számos, a korábbinál sokkal súlyosabb gond jelentkezett, aminek következtében a hallgatóság körében nőtt a nyugtalanság, ellenzéki hangulat alakult ki az MDP mind ellentmondásosabb politikájával, de több kormányintézkedéssel szemben is.

Különösen felkavarták a kedélyeket a tanév elején nyilvánosságra hozott takarékosági intézkedések, amelyek jó néhány oktató eltávolítását is jelentették, illetőleg a döntések az egyetemi élet szinte minden szegmenetumát érintették (csökkentették az ösztöndíjakat, vagyis eltörölték a néhány hónappal korábban bevezetett 90 és 60 Ft-os tanulmányiprémiúmot, a segélyeket, az egyetemek költségvetését, a felvehető hallgatók számát, stb.). Ugyancsak széles körben ismerték az 1954-ben végzetek elhelyezkedési nehézségeit, s ezt nem lehetett egyszerűen azzal lelopni, hogy „nincs rendben minden az egyetemisták hivatástudatával, kötelességérzetével”, mint azt *Farkas Mihály*, az MDP KV ideológiai titkára jelentette ki az egyetemi vezetők október végén rendezett aktíválásán.

Jelentős különbség volt érzékelhető „a pesti egyetemek izgatottsága” s a kisebb vidéki felsőoktatási intézmények „nyugodtsága” között. Ezekben az intézményekben kevésbé volt jelen az egyetemek közötti „szellemi eszmecsere”, nem rendelkeztek régen kialakult hagyományokkal, így az oktatás módszerei is helyenként „iskolásak” voltak. Ennek megfelelően a tanulás szinte kizárólagos helyet foglalt el, és a DISZ munka is a „felsőbb szervek” által előírt penzumok alapján folyt. A pesti egyetemeken, s főként az ELTE-n azonban a taggyűlések elveszítették a „politikai óra” jelleget, s pl. a történettudományi karon a hallgatók nem az előírt napirendeket tárgyalták, hanem az éppen fájó pontokat (az említett egyetemi aktíválással kapcsolatban csalódottság, a visszaállított kétszakosság a tanári szakokon, ami lényegében dupla óraszámot jelentett, kevesebb ösztöndíj, speciális kollégiumok választási lehetőségeinek csökkenése, stb.). A helyi DISZ vezetők nem tudták irányítani e vitákat, vagy ők is magukévá tették a felmerülő javaslatokat. Így a történész karon a II. évfolyam küldöttválasztó taggyűlésén: „a DISZ vezetőség arra hivatkozva, hogy a hallgatók elég érettek, nem gondolkoztak azon, kiket kellene küldötteknek javasolni, hanem különösebb irányítás nélkül rábízták a spontaneitásra. Sok egészségesen gondolkodó DISZ-esnek ez a *szabad demokratizmus*”. Az idézet jelzi azt az ellentmondásosságot is, amely a reformot igénylő és kidolgozó felsőbb DISZ vezetés között volt, hiszen ezt a spontaneitást az ellenség térnyerésének vélték.

Az újjáalakuló Hazafias Népfront körüli széleskörű, az MDP vezetését is érintő viták nem hagyták érintetlenül a DISZ-t, és az egyetemi ifjúságot sem. A különböző elképzelések némelyike a DISZ egész akkori tevékenységét bírálta: *Szabó Pál*, a nagy népszerűségnek örvendő parasztról többek között fölvetette, hogy a DISZ ne a párthoz, hanem a népfronthoz tartozzon, mert csak így tölthető meg tartalommal. *Gosztonyi János*nak, a DISZ KV egyetemi területet felügyelő titkárnak a válaszcikke azonban kevés muníciót adott az ellentábornak. Az említettek mellett egy másik tervezet okozott gondot a DISZ vezetésének, és váltott ki visszhangot az írótszadalom egy részében, bár ezt az egyetemistáknak csak kis része ismerhette meg. 1954 októberében készült el 15, főként fiatal író feljegyzése, amely a szerzők szándéka szerint a DISZ fellendülését magával hozó nevelési formákat, módszereket elevenítette volna fel. A parasztszólak, a honismereti mozgalom, népi kollégiumok (NÉKOSZ) felélesztése a párt és a DISZ vezetők számára ekkor még elfogadhatatlannak voltak. Bár a DISZ Intéző Bizottságának november 22-i határozata elismerte, hogy a memorandumban használható részkerdéses, jó gondolatok találhatók, úgy vélte, egészében „ellenséges, jobboldali irányzatok, törekvések” vannak benne. A későbbiekben ez az álláspont tovább keményedett, félresöpörve az azonnal megvalósítható javaslatokat is. Sok tekintetben az írók feljegyzéséhez hasonló gondolatokat vetett fel *Pándi Pálnak* a „*Nyit levél egy egyetemi hallgatóhoz*” című cikke. Bár nem beszélt a NÉKOSZ felújításáról, a mozgalom pozitív mozzanatainak felélesztését, főként a hallgatók közéleti szerepének, felelősségének megerősítését elengedhetetlennek tartotta. Hogy ezek a hagyományok kivesszék, azt főleg a párt- és államéletben megmutatózó hibáknak tulajdonította, s annak, hogy „a DISZ kiskorúsította az egyetemi ifjúságot”, így „szinte teljesen megszűntek a lehetőségei az egyetemi ifjúság önálló kezdeményezésének.” A cikk, amely az egyetemi élet sok területére reagált, a hallgatók széles körében keltett visszhangot.

Ugyancsak a helyzet tisztázását követelte *Csató István* cikke a *Szabad Ifjúságban*. Hangsúlyozta, hogy az egyetemisták joggal követelik az őszinteséget, a bizalom légkörét kis és nagy dolgokban egyaránt. Szerinte „az egyetemi aktíválás a többi között azért sem hozhatta meg a fordulatot az egyetemi politikában, mert több olyan kérdéssel nem beszélt, amelyről a hallgatók és a tanárok maguk között nagyon is gyakran vitáznak, s itt is hallani szerettek volna.” A hallgatók közötti perspektívatlanság pedig nem az ellenség aknamunkájából, hanem valóságos - sokszor elhallgatott - hibákból következik. Ebbe a vonalba illik *Csató István* egy másik cikke is, amelyben a hallgatók tanulmányi túlszabályozottsága ellen, túlterheltségük enyhítése érdekében lépett fel.

Hess Károly, a DISZ KV egyetemi osztályának vezetője 1954. december 23-án a *Szabad Ifjúság* hasábjain értékelte a DISZ korábbi, egyetemistákat érintő tevékenységét, s a cikk megállapításai jeleztek, hogy az ifjúsági szövetség vezetőinek iskolázottabb része érzékelték a gondokat: „A DISZ KV a DISZ megalakulásakor nem vette figyelembe az egyetemi hallgatók magasabb igényeiből fakadó követelményeket. Nem tulajdonított jelentőséget az egyetemi DISZ munka speciális jellege kialakításának, hanem a DISZ tevékenység általános tartalmi és módszertani elveit igyekezett érvényesíteni az egyetemeken is. Ez nyilvánvalóan szűrké és unalmasá tette az ifjúsági szövetség munkáját és jogosan keltette a DISZ tagoknak a kielégületlenség érzését szervezetünk iránt [...] Így az egyetemeken nagy részén üresen járó politikai malmokká változtak át a DISZ szervezetek és nem vonzóztak az egyetemi hallgatók.”

A DISZ-nek, annak érdekében, hogy az egyetemisták által is elfogadott szervezet legyen, átfogó programmal kellett fellépnie - természetesen az előzőekben érzékeltetett korlátok között - amely az „ifjúsági népfrontpolitika” talaján a DISZ egész mozgalmi munkájának fellendítését célozta, s főbb pontjait - lekerülve - nyilvánosságra is hozták. A DISZ IB 1954. november 22-én fogadta el a dokumentumot, amely, utalva az egyetemisták között meglévő nyugtalanító jelenségekre (cinizmus, nacionalizmus, szovjetellenesség), hangsúlyozta, az eredményes ifjúsági népfrontpolitikához „arra van szükség, hogy a DISZ vezetőszerve rendelkezzen az ifjúság egyes rétegei közötti munka átgondolt politikájával. Az eddigi sematikus ifjúsági munka helyett, amely egyformára nyírta a magyar ifjúság minden rétegét, amely az ifjúságot gyakorlatban egyarcú rétegnek tekintette, külön jelszavakat, programot, munkaformákat, politikai nevelést kell adni a fiatalok minden csoportjának.”

Ezzel összefüggésben a dokumentum kifejtette, hogy véget kell vetni „elsősorban az egyetemisták közötti munka túrhetetlen elhanyagolásának”, ezért „rövidesen ki kell dolgozni a középiskolai és főiskolai DISZ szervezetek munkájának tartalmi és módszertani kérdéseit, pedagógiai elveit. Az egyetemeken és főiskolákon folyó

DISZ munka primitív módszereit és formalizálását eltávolítva az egyetemi hallgatók színvonalát és igényét szem előtt tartó munkaformákat kell kialakítani."

A koncepció kialakításához újabb lökést adott az Eötvös Loránd Tudományegyetem DISZ bizottságának jelentése, amit az 1954. november 26-i DISZ IB ülésen az egyetemen folyó mozgalmi munkával kapcsolatosan vitattak meg. A beszámoló és a KV egyetemi osztály brigádjának kiegészítése lényegében az ismert, s az országos helyzetre jellemző képet vázolta a helyi DISZ munka gyengeségeiről, s a hallgatók hangulatáról, közömbösségéről. Az IB a vita után elfogadta a beszámolókat, de döntéseiben túllépett az ELTE problémáin. Magáévá tette az egyetemi osztály javaslatait, az egyetemi és főiskolai hallgatók részére létesítendő Akadémiáról (melyen előadások, ankétok segítenék a politikai nevelést), valamint a budapesti hallgatók részére egy központi egyetemi klubról, továbbá január-februárra egy 500-600 fős diákszövetségről. Az elkészített tervezetet pedig a december 4-i titkári értekezlet elé utalták megvitatásra. Ezt követően készült el a tömörített végleges dokumentum, amely egy 11 pontos reális célkitűzéseket tartalmazó akcióprogramot tartalmazott. A dokumentum alapján készült Hess Károly aláírásával a már említett december 23-i cikk, ami végül is az első publikált kifejtése a DISZ egyetemi céljainak. A cikk a központi akadémia, klub, diákszövetség mellett a következő részcélokat tűzte ki: országos fiatal értelmiségi és egyetemi héttal, „patronázmunka” - vagyis az alapszervezetek, csoportok támogatásának - kiterjesztése, romantika bevétele a DISZ életébe (pl. egyetemi hagyományok ápolása, egyenruha, zászló, stb.), tudományos diákköri munka kiszélesítése (l. országos konferencia megtartása), kulturális és sportmunka megújítása, stb.

E tervezeten kívül több más javaslat készült az egyes konkrét tevékenységekre, amelyek aztán Nagy Imre leváltása után elhaltak vagy háttérbe szorultak. Pl. az egyetemi parlamentet sem rendezték meg 1955-ben, hanem vélhetően helyette február 18-19-én az egyetemi DISZ vezetők országos konferenciájára került sor, ami megközelítőleg sem töltötte be azt a célt, amit a tervezetben vázoltak.

Az október-november-decemberben elkészült elképzelések a korszak addigi „legszabadabb” légkörében készültek, s ebben nyilván érzékelődött a Nagy Imre „szárny” látszólagos előretörése. Bár a DISZ vezetésében ilyen Nagy- vagy Rákosi dilemma nem merült fel, a belpolitika egész légköre, a Népfront vita sok tekintetben „szelepkieldó” szerepe elősegítette e javaslatok megszületését.

* * *

A vázoltak érthetővé teszik, milyen viszonyok között kerülhetett arra sor, hogy egy egyetemi gólyabáli műsor rendezői, szerzői a korábbi évek dicshimnuszaitól eltérő fricskát adjanak az egyetemi vezetésnek, és mindehhez egy vallástalan világban a Bibliát használják fel. Miről szolt a pamflet? Az egyetemi visszasságokat pelligérezte ki (személyi kultuszt, a hallgatói létszám túltervezéseket, a menzák, az oktatás állapotát, az azonos tananyaggal előkészítetlenül bevezetett kétszakos képzést, stb.), az általános politikai helyzetre is utalásokat tettek. amelyet párbeszéd formájában, emelt hangon adott elő Molnár József egyik társával.

A között „bibliai” pamflet három szerzőjének személye sem érdekelt: *Gyenes László* 1956 után évtizedekig az MSZMP „elméleti” folyóiratánál, a *Társadalmi Szemlé*nél dolgozott szerkesztőként. Molnár Józsefet 1956-os vétkei miatt eltávolították az egyetemről, s csak a '60-as évek elején került vissza a *Történelem Segéd Tudományai Tanszék*re, hogy aztán sajnálatosan hamar bekövetkező haláláig - nagy népszerűségnek örvendő - oktassa a történelem és a levéltár szakos hallgatókat. *Kecskeméti Károly* pedig a levéltáros szakma egyik nagy öregjének számít, aki 1956-os távozása után 1962-től a Nemzetközi Levéltári Tanács egyik vezető tisztségviselője, majd 1992 és 1997 között főtitkára volt.

A gólyabál szervezésének kulcsfigurája *Pintér István*, a Történelem Kar DISZ titkára volt, aki Gyenes Lászlóval beszélgetve vetette fel, hogy a műsorba jó lenne egy csasztuskát is előadni, ami a korszak egyik meghatározó „műfajának” számított. Az elkészült szöveg végül is a fent említett három szerző műve volt, mellettük az egyik forrásban említett *Tóth Edetanársegéd* vett részt az *alkotói teamben*. Az elkészült műsört természetesen engedélyeztetni kellett, ennek a végrehajtása azonban már *Pintér István* feladata volt, aki először *Nádasdy József* egyetemi DISZ titkár véleményét kérte, akinek tetszett az írás, de a pártszervezet döntésétől tette függővé a műsor sorsát. A kari pártszervezet titkára *Barek István* szintén továbbküldte a műsört az ELTE PB titkárához *Papp Károly*hoz. A pártvezetés instrukcióinak megfelelően a szerzők bizonyos részeket átdolgoztak, ezt követően *Papp* hozzájárult az előadáshoz azzal, hogy az állami vezetésnek még rá kell bólintania az ügyre. S a műsor ekkor került *Székely György* dékánhelyettes elé. A szervezők persze tudták, hogy *Székely* „nehéz eset”, ezért igyekeztek húzni az időt a Romániában kutató *I. Tóth Zoltán*dékán visszatéréséig. Végül is kénytelenek voltak egy héttel a rendezvény előtt a dékánhelyettes engedélyét kérni, aki először azt mondta, hogy három nap múlva, majd pénteken (szombaton volt a bál), végül egy órával a bál kezdete előtt ad választ. Az Apáczai Csere János utcában lévő hajdani UVATERV székház aulájában megrendezett bál kezdete előtt a szervezők hiába vártak rá, így hát nélküle kezdték el a műsört. *Székely György* késve, családjával együtt érkezett. Látna, hogy hozzájárulása nélkül elkezdődött a program, el sem foglalta helyét, hanem a terem közepére érve megfordult, és hozzátartozóival együtt elhagyta a termet.

Ezt követően az egyetem hivatalos levélben értesítette a minisztériumot a gólyabálon történtekről. *Andics Erzsébet*, a felsőoktatást felügyelő, nagyhatalmú miniszterhelyettes - szigorú kivizsgálást követelt. *Andics* szándékának nem akadtam írásos nyomára, de a résztvevők állítása szerint felhívta az egyetemi vezetést figyelmét az ügy szigorú megoldására. Az ügyet a minisztériumban *Ladányi Andor* intézte, aki ugyan kevesellte az enyhe „bírálatot”, de főlöszlegesnek tartott bármiféle további procedúrát. Lényegében az 1954. november 26-i DISZ IB ülés elé tájékoztatásul mellékletként beterveztett, a KV egyetemi osztályán készült előterjesztés is ezt a nézetet tükrözte: „Nem volt helyes, sőt bizonyos fokig »olaj volt a tűzre« az, hogy ebből az egyetemen, főleg az Oktatásügyi Minisztérium rendelkezése után nagy ügyet akartak csinálni.”

A budapesti, az egyetemi párt és DISZ vezetés sem látott okot komolyabb adminisztratív intézkedés megtételére, sőt a „pamflet” minden olvasója jót nevetett az egyetemi életet kifigurázó mondatokon. A pamflet ügyét párttaggyűlésen is megtárgyalták, amelyen a tagság úgy foglalt állást, hogy „van benne néhány helytelen kitétel, azonban a tényleges hibákat veti fel, szatirikus formában, ezért helyes volt előadni és helyesebb lenne a felvetett hibák kiküszöbölésén gondolkodni”. *Tamá*s Lajos rektornak a minisztériumba írt levele is ezt az ejnye-bejnye hangulatot tükrözte, amely szerint a Történettudományi Kar dékánja a felelős hallgatókat „az ügy természetének megfelelően a minisztériumban írt levelében” résziesítette. A „komoly figyelmeztetés” lényegében *Pintér István*t érintette, mert *I. Tóth Zoltán* csak vele beszélgetett az ügyről. Sajnálta, hogy helyettese ennyire exponálta az ügyet, és gratulált a csasztuskáért. Végül közölte, hogy valamit írni kell *Andics*nak, de semmiféle figyelmeztetésről nem esett szó.

Az előadás sikere után következő felelősségre vonási folyamat inkább egy tíz-húsz évvel későbbre jellemző összekacsintásra utal, amikor formailag eleget teszünk „előjáróink” kívánságának, de a valóságban igyekszünk elkenni a dolgokat. Közölt forrásaink a bevezetőben említett pamfletet, ill. a körülötte keletkezett „felhajtás” egyes fázisait mutatják be, amelyek mindegyike korjelző, s jelzi azt az formális rendszerhűséget, amely az ötvenes éveket különösen jellemezte.

A forrásokat a mai helyesírási módnak megfelelően közöljük, néhány korjelző kifejezést pl. „pamflet” azonban meghagytunk. Ugyancsak nem javítottuk, ha a pamflet írója esetleg eltért az archaikus nyelvhasználatától, ami főként az igék múlt idei alkalmazásánál látszik.

A pamflet ill. a dokumentumok egy része a Politikatörténeti Intézetben a DISZ anyagai között található, kisebb részük pedig a Magyar Országos Levéltár Oktatásügyi Minisztérium iratai között.

Források

A gólyabál műsora és a „pamflet”

Műsor
az 1954. október 9-i Gólyabálon

- Énekhar előadásában: Kodály: Jelige Régi dalocska
- Hej páva, hej páva Székely néprománc. Szavalja: Molnár Margit
- Szentistváni leánytánc. Előadja a kispesti Rózsa Ferenc kultúrotthon népi táncsoportja.
- Karinthy Frigyes: Nagy drámairó. Előadják: Pfeiffer Pál III. évfolyam] Katz Miklós IV. évfolyam] Jajcai Judit II. évfolyam]
- Bolgár tánc. Előadja a Rózsa Ferenc kultúrotthon táncsoportja.
- Magyar népdalfeldolgozások az énekhar előadásában.

7. Pam[ff]lett. Írták: Gyenes László IV. é[vfolyam], Kecskeméti Károly IV. é[vfolyam] és Molnár József tanársegéd
Előadja: Molnár József tanársegéd.

Kis Katalin
a Történettudományi Kar
DISZ kultúrfelelőse

* * *

I. A TEREMTÉS KÖNYVE

Kezdetben nem vala semmi. Csak a Minisztérium vala. És mondá a Minisztérium: Legyen világosság! Én nem lón világosság, sem akkor, sem soha ezután. És mondá az Úr: Ez nem jó.

Az ország pedig kietlen és pusztá vala. És szólott az Úr: Teremtsünk a mi képünkre és hasonlatosságunkra egyetemeket, akadémiákat, főiskolákat, kollégiumokat és szemináriumokat. És nevezé az Úr ezeket felsőoktatásnak. És ez lón.

Teremte pedig az Úr nagyszámban érettségizetteket, és nevezé őket egyetemistáknak. És megáldván azokat, szólott: Szaporodjatok és sokasodjatok és egyszakosodjatok, mint a tengerpart fővénye, és töltsétek be a kereteket. És látá az Úr, ez jó.

És szemlélé az Úr az ő sokasodó népét és látá, hogy minden kereteken túlsokasodnak. És szívében önkritika gerjede és mondá: „Bánom, hogy teremtettelek titeket.” Szólt pedig az Úr Noénak és az ő Bizottságának, hogy csak hetet-hetet vegyen fel és kétszakosítaná őket. A többit pedig özönével bocsátotta a mezőgazdaságba az Úr. És nevezé ezt az Úr átcsoportosításnak.

II. A TÍZPARANCSOLAT

Felméne ekkor Mózes Andor a Gellértnek hegyére, mely néz Kőbánya felé. És látá, hogy valami lángol a bokorban és hangokat halla. És mondá az Úr néki: „Menj le a Gellértnek hegyéről, és intsd meg a te népedet.” Az Úr pedig mondá ezeket az igéket:

1. Én vagyok az Úr, az Istened, aki kivettelek onnan és behoztalak ide!
2. Ne csinálj magadnak idegen isteneket, mert én vagyok az Atyaúrsten, aki elhelyezlek téged!
3. A klasszikusokból idézeteket hiába ajkadra ne végy, mert az személyi kultusz!
4. Megemlékezzél a szabadnapról - ha van - hogy megszenteljed azt!
5. Tisztelt atyádat és nyanyádat, különben hosszú életed leszen az egyetemen, mert prolongáltatol!
6. Tanársegédeket ne fojtogass!
7. Ne paráználkodj!
8. Tudományos munkáidba egész fejezeteket ne lopj!
9. Órákról lógó felebarátod mellett ne tégy hamis tanúbizonyosságot!
10. Ne kívánd feljebbvalóidnak se fizetését, se ökrét, se szamarát, se feleségét, mert az avantgardizmus!

III. ÉNEKEK ÉNEKE

És beméne az ifjú a könyvtárba és szólt:

Ímé a hónap elmúlt és
eljött az ősztőndíj ideje.

Jertek velem egyetemnek ifjai,
mint a mezőknek szarvasi, és mint a vadkecskéknek nyája,
mely leszáll a forráshoz inni.

És leszálltak az ifjak a Mátyásnak pincéjébe,

mint a gyapjas juhoknak nyája,
mely a Gileád hegyéről száll alá.

És lón este és reggel első nap.

És lón ismét este és ismét reggel másodnap.

És ők örvendezének és vígadozának

a Mátyásnak pincéjében benne.

És evének és ivának, és ivának és ivának és lerészegedének

és néztek Sáron rózsája felé.

És lón hetednap reggel, s a Főúr mondá nékik:

Adjátok meg a Főúrnak, ami a Főúré, és fizessétek a czehheteket,
mely hatalmas, mint a Dávidnak tornya, és
rettenetes, mint a nyári tábor.

Ímé kijöttek az ifjak

s hasonlatosak voltak a megnyírt juhoknak nyájához,
mely néz a zálogház felé.

Ímé, kiméne a leány a víznek partjára és

színmézet csöpögtek az ő ajkai:

Kényszerítetek titeket, egyetemnek ifjai,

a vadkecskékre és a mezőknek szarvasira,

szökelljete el az órákról, és kövessetek engem,

mint a zergének csapata, mely a liliumok közt legel.

Mert ímé, elmúlt a tél,

és kizöldült a Gellértnek hegye.

Az ifjak pedig szökellének,

hiába inté őket az Úr.

Szép vagy te szigetnek liliuma.

Ritka a te szépséged, miként menzán a hús,

a te hajad hosszú és sötét, mint egy referátum,

és jóillatokban bővelkedő.

A te szemed fényes, mint a Salamon tekintete

és a te beszéded, mint a falújságnak czikke.

Megsebesítéd ímé az én szívemet, mint a

csizma a lábomat.

És felgerjede az Úrnak haragja,

és felkelt rettenetesen, miként a paizsos férfiú.

IV. AZ APOKALIPSZIS KÖNYVE

Akiknek fülük van, hallják. Az Úr pedig ismét és ismét megfedd a kiválasztott népet:

„Bizony, bizony mondom néktek, tanuljatok és oszlasságot [oszlassátok] elmétek sűrű homályát. Járjatok a ti heti negyven órátokra, és készítsétek a referátumok sokaságát, mert ímé, kétszakosítottalak titeket, hogy hasonlatosak legyetek a vadkecskéhez, melyek mind kettős fiakat ellenek. Tanuljatok, mert megmértetek. Aki pedig közületek könnyűnek találhatik, elhúzzatatik.”

Az Úr szava pedig pusztába kiáltott szó maradt, miként a falrahányt újság. És ők megmaradának az ő nagy restségükben. Tánada pedig egy férfiú, Csonth nevezetű a Pintérek nemzetségéből, ki ekként szóla a Barnabás utcabeliekhez: „Látok egy rettenetes szörnyet, melynek számtalan szárva vagyon és mindenik szárva egy vizsgát jelent. A szörny pedig közelg, és hallani fogainak csattogását. Akiknek fülük van, hallják.”

De ők leszavazák a prófétát a gyülekezetben. És megmaradának az ő nagy restségükben.

Eljött pedig a szörny, de liberális vala. És ők megmaradának az ő tunyáságukban.

Az Úrnak haragja rettenetes lön. Rájuk bocsátá az utolsó ítéletet, melyet nevezve államvizsgának. És lön sírás-rívás és fogaknak csikorgatása. Beteljesedék ím a próféta szava.

Maga elé állítá őket ekkor az Úr. A nyomorultak pedig imádkozának, hogy világítaná meg az ő fejüket. De világosság nem lön, hanem lön az agyokban egyiptomi sötétség. Megmérték és könnyűnek találtattak.

Állítá az Úr ekkor a gyengéket a balkeze felől és a még gyengébbeket pedig a másik balkeze felől.

V. A HEGYI BESZÉD

Felméne pedig a hegyre és ekként vigasztalá az egybegyűlt sokaságot:

- Boldogok a lelki szegények, mert ők legalább háromszor húzódnak el.
- Boldogok, akik éheznek és szomjúhoznak, mert övék a menza.
- Boldogok az újságírók és levéltárosok, mert ők városba kerülnek. Mert bizony mondom néktek, könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint néktek budapesti középiskolába helyeztetni.
- Örüljete és örvendezete, a ti jutalmatok bőséges lészen. És mondá mindezekre a sokaság: „Engedjete engem a kisdedekhez.”

Amen

Eredeti szöveg:

Előadott szöveg:

És nem lön világosság, sem akkor, soha ezután.

És nem lön világosság, sem akkor, sem ezután.

És szívében önkritika gerjede és mondá: „Bánom, hogy teremtettelek titeket.”

És agyában gondolatok gerjedtek, és mondá: „Bánom, hogy túlterveztelek titeket.”

A többit pedig özönével bocsátotta a mezőgazdaságba az Úr. És nevezé az Úr ezt átcsoportosításnak.

(Kimaradt.)

Mert bizony mondom néktek, könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint néktek középiskolába helyeztetni.

Mert bizony mondom néktek, könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint néktek budapesti középiskolába helyeztetni.

Örüljete és örvendezete, a ti jutalmatok bőséges lészen.

(Kimaradt.)

Amen.

(Kimaradt.)

Jelzet: PIL 287. f. 1060. ő. e. 355-357., 354/a lapot Gosztyni János titkársági iratai. Másolat aláírás nélkül - Közlésünk az eredeti változatot tartalmazza, az elhangzott szöveg stencilezett változata került a DISZ Intéző Bizottsági ülése elé. (PIL 287. f. 845. ő. e. 126-129. l.)

Egyetemi és minisztériumi levelek a pamflet kapcsán

a.

743/1954-A.I.

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI KAR DÉKÁNJA

Kézírással

Ladányi [Andor] E[ltárs]

Az utolsó 3 mellékletet küldjük meg Gosztyni e.-nak (DISZ k[öz]p[ont] Andics E. megbízásából. Rövid tájékoztatást is adjunk, hogy történt a dolog.

Andics Erzsébet elvtársnak az Oktatásügyi Miniszter I. helyettese

Budapest

Csatoltan megküldöm a Történettudományi Kar és a Nyelv- és Irodalomtudományi Kar DISZ szervezete által f. hó 9-én rendezett gólyabál műsorát és az azon előadott „pamflet”-eredeti szövegét a módosításokkal, amelyekkel előadták.

A „pamflet” szerzői Gyenes László IV. éves, Kecskeméti Károly IV. éves hallgatók és Molnár József tanársegéd. A „pamflet” előadását a kar állami vezetése megtiltotta és ezt a DISZ kari titkárával, Pintér Istvánnal közölte. Ennek ellenére az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pártbizottságához fordultak, hogy az engedélyezze az előadást. A Pártbizottság az I. és V. részének törlését és a többi részek gyökeres átdolgozását kívánta s ennek ellenőrzését Nádasdy József egyetemi DISZ titkára bízta. Mint a mellékletből kitűnik, a kijelölt részeket nem törölték az előadásból, sem gyökeres átdolgozás nem következett be. A kari vezetést szerint a „pamflet” előadása politikai hiba volt, s éppen ellentétes célokat szolgált, mint amire egyetemünk mai feladatai mellett szükség van.

Tekintettel arra, hogy ebben az előadásban az egyetem DISZ titkára is szerepet játszott, kérem, hogy a felelős személyek felelősségre vonására a minisztérium tegyen megfelelő javaslatot az arra hivatott párt-, DISZ és állami szerveknek.

Budapest, 1954. október 14-én.

(Székely György)
dékánhelyettes

Ügyiratszám: 108/b.

Titkos
Mell.: 4 drb
Budapest, 1954. okt. 16.

Előadó: Horváth Istvánné

Andics Erzsébet elvtársnak,
az oktatásügyi miniszter I. helyettese,

Budapest

Mellékelten továbbítom a Történettudományi Kar dékánja által hozzám küldött - a Történettudományi Kar gólyabálján szerepelt - „pamflet” szövegét.

(Tamás Lajos)

rektor

Jelzet: MOL XIX-I-2-f 8553-B28/1954. 150. d. (Eredeti, tisztázat.)

b.

D/1/D-311

Tárgy: a Történettudományi Kar gólyabálján előadott „pamflet” kérdése
Hiv.sz.: - - -
Mell.: 3 drb

Ügyiratszám:
8553-B28/1954.
Előadó:
Ladányi Andor

OKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM
Gosztonyi János elvtársnak, a DISZ Központi Vezetősége titkárnak,

Budapest
XII. Bőszörményi út

Andics Erzsébet elvtársnő megbízásából mellékelten megküldöm a Történettudományi Kar és a Nyelv- és Irodalomtudományi Kar DISZ szervezete által f. hó 9-én rendezett gólyabál műsorát és az azon előadott „pamflet” eredeti szövegét, valamint azon módosításokat, amelyekkel azt előadták.

A „pamflet” szerzői Molnár József tanársegéd, Gyenes László és Kecskeméti Károly IV. éves hallgatók. A „pamflet” előadását Székely György dékánhelyettes megtiltotta és ezt Pintér István kari DISZ titkárral közölte.

Ennek ellenére az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pártbizottságához fordultak, hogy az engedélyezze az előadást. A Pártbizottság az I. és V. rész törlését és a többi rész gyökeres átdolgozását kívánta és ennek ellenőrzését Nádasy József egyetemi DISZ titkárra bízta. Mint a mellékletből kiténik, a kijelölt részeket nem törölték az előadásból, sem gyökeres átdolgozás nem következett be.

Álláspontunk szerint a „pamflet” előadása politikai hiba volt. Ezért kérem Gosztonyi elvtársat, hogy az ügyet DISZ vonalon megvizsgálja és - ha álláspontunkkal egyetért - a szükséges intézkedéseket megtenni szíveskedjék.

Budapest, 1954. október 22.

A kiadmány hitelül:
[olvashatatlan aláírás]

irodavezető Kovács Ferenc s. k.
főosztályvezető h.

Jelzet: Politikatörténeti Intézet Levéltára (PIL) 287. f. 1061. ő. e. 352. l.

[...]

II.

Tamás Lajos Rektor
elvtársnak, Budapest

108/b. sz. felterjesztésére válaszolva kérem Rektor elvtársat, hogy a „pamflet” előadásáért felelős személyek ellen fegyelmi vizsgálatot indíttatni és annak eredményéről f. évi november 20[ig] tájékoztatni szíveskedjék. Egyúttal közlöm, hogy az ezzel kapcsolatos kérdésekről tájékoztattam Gosztonyi János elvtársat, a DISZ Központi Vezetőségének titkárat is.

Budapest, 1954. évi október hó 22.
Ladányi

Jelzet: MOL XIX-I-2-f-8553-B28/1954. 150. d. (Eredeti, tervezet)

c.

Ügyiratszám: Titkos!

108/b.
Előadó:

Patyi Sándor Budapest, 1954. nov. 28.

Oktatásügyi Minisztérium,
Kovács Ferenc elvtársnak,
mb. osztályvezető,

Budapest

A 8553-B28/1954. sz. utasításra válaszolva közlöm, hogy a 108/b sz. felterjesztésben foglaltakkal kapcsolatban a szükséges intézkedéseket végrehajtottam.

A Történettudományi Kar dékánja jelentést küldött arról, hogy a pamflet megírásában felelős Kecskeméti Károly és Pintér István IV. éves hallgatókat az ügy természetének megfelelően komoly figyelmeztetésben részesítette.

Közlöm továbbá, hogy a közvetlen hatáskörömbé tartozó Tóth Ede és Molnár József tanársegédeket, mint társszerzőket rektori figyelmeztetésben részesítettem.

(Tamás Lajos)
rektor

[kézírással]
Ladányi E.
Véleményezésre.

XII. 2. [olvashatatlan aláírás]

[Ladányi Andor kéziratos megjegyzése]

A pamflet - tipikus példája az új szellem [?] kispolgári értelmezésének. A fegyelmi büntetések szigorúbbak is lehetnek volna; ennek ellenére nem javasolom, hogy az

ügyet tovább bolygassuk, mert ez a karon további nyugtalanságot idézne elő. Javasolom az ügyirat „ad acta” tételét. 1954. XII. 3.

Ladányi Andor

a/a [ad acta] [olvashatatlan aláírás] XII. 4.

Jelzet: MOL XIX-I-2-f-8553-B28/1954. 150. d.

A DISZ KV Egyetemi Ifjúsági Osztályának jelentése a „pamflet” körüli viharról

Feljegyzés

A mellékelt [popup title=„Panflet”[!]] format=„Default click” activate=„click” close text=„A feljegyzést és a „pamflet” stencilezett formában elhangzott változatát az IB 1954. november 26-i ülésének anyagához mellékeltek. Az ülésen az Eötvös Loránd Tudományegyetem DISZ szervezetének Politikai nevelőmunkájáról hallgattak meg jelentést. Az IB határozata nem foglalkozott a pamflettel.”] a Nyelvtudományi és Történettudományi Kar DISZ bizottságai által rendezett gólyabál műsorában hangzott el. Szerzői voltak: Gyenes és Kecskeméti elvtársak, egyetemi hallgatók és Molnár elvtárs tanársegéd. A pamfletet, miután megírták, jóváhagyás végett a szerzők bemutatták a kari pártszervezet vezetőségének, amely ezt jóváhagyta. A kar dékánhelyettese nem értett egyet ennek eladásával, mivel a tényleges hibák felvetése mellett hangnemét és néhány kitételét destruktívnak tartotta. Utána megmutatták a pártbizottság titkárának és Nádásdi elvtársnak, a DISZ bizottság titkárának. Nádásdi elvtárs az eredeti szövegen javításokat eszközölt és közölte véleményét, nem lát benne kifogásolnivalót. Ezek után a kari DISZ bizottság engedélyezte a pamflet eladását. A bál műsorában igen nagy sikert aratott.

Az Oktatásügyi Minisztérium elrendelte, állítsák állami fegyelmi elé a szerzőket és az ebben érdekelt személyeket. A panflet [!] ügyét párttaggyűlésen is megtárgyalták. A párttaggyűlés a pártvezetéség beszámolóját, amely a panflet íróit megbélyegezte és a szatíra tartalmának egy részét destruktívnak nyilvánította, nem fogadta el. A párttagság véleménye az volt, van benne néhány helytelen kitétel, azonban a tényleges hibákat veti fel, szatirikus formában, ezért helyes volt eladni és helyesebb lenne a felvetett hibák kiküszöbölésén gondolkodni. A panflet szerzői csak részben ismerték el, hogy ők ezzel hibát követtek el.

A pártbizottságnak, DISZ bizottságnak az volt a véleménye, hogy az egészben?l nagy ügyet csinálni értelmetlenség, meg kell a szerzőket bírálni, azonban le kell zárni az egész panflet kérdést, amely azután kezdte foglalkoztatni a közvéleményt, miután értesültek a panflet szerzőinek „meghurcolásáról”. A Dékán elvtárs, felmérve a kialakult helyzetet, a panflet szerzőit figyelmeztetésben részesítette.

A panflet megírásának körülményeit és azt az követően kialakult hangulatot vizsgálva a következőket lehet megállapítani:

1. A panfletnek néhány kitétele éllel az egész oktatási rendszerünk ellen is fordul, ezek a részei destruktívan hatnak. Ezért helyes lett volna ezen kitételeit törölni vagy enyhíteni. Ezek után ennek eladása nem ártott volna sem az egyetemi oktatás tekintélyének, annál is inkább, mert csak kifejezte az egyetemi hallgatók többségének véleményét, sőt az oktatók jó részének a véleményét is.
2. Nem a panflet szerzői elsorban ezért a hibásak, hanem azok, akik ennek elbírálásában illetékesek voltak.
3. Nem volt helyes, sőt bizonyos fokig „olaj volt a tűzre” az, hogy ebből az egyetemen, főleg az Oktatásügyi Minisztérium rendelkezése után nagy ügyet akartak csinálni. Ezért a párt és DISZ bizottság utólagos álláspontjával egyetértünk.
4. Az állami fegyelmet elrendelő leirat helyett a jelenlegi helyzet miatt sokkal helyesebb lett volna, ha a minisztérium vezetői közül mennek ki az egyetemre, és ezt az egész kérdést személyes megbeszélés útján tisztázzák.
5. A Dékán elvtárs figyelmeztetésével egyetértünk.
6. DISZ fegyelmi eljárás megindítását nem javasoljuk.

K. V. Egyetemi Ifjúsági Osztály
Hess Károly
[osztályvezető]

Jelzet: PIL 287. f. 845. ? e. 124-125. I. (a pamflet szövege 126-129. I.)

Címkék:

[ELTE](#) ^[2]

[gólyabál](#) ^[3]

[Oktatásügyi Minisztérium](#) ^[4]

[Magyar Dolgozók Pártja](#) ^[5]

[Dolgozó Ifjúság Szövetsége](#) ^[6]

[népfront](#) ^[7]

[csaszluska](#) ^[8]

Kiadás: 8. évfolyam (2008) 5. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/kuriozumok/egy_nagy_sikeru_golyabal_utoelete.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/kuriozumok/egy_nagy_sikeru_golyabal_utoelete.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/elte>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/golyabal>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/oktatasugyi-miniszterium>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-dolgozok-partja>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/dolgozo-ifjusag-szovetsége>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nepfront>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/czaszluska>